

AVRUPA VE AMERİKA MÜZELERİNDEKİ ESKİ ESERLERİMİZ

GERİ GETİRİLEMEZ Mİ ?

Yazan : D. Doğrucu

Myrina kazılarında bulunup Louvre Müzesine gitmeyen talihlilerden biri.

Günümüzün ilginç konularından biri de «Eski Eser Kaçakçılığıdır». Bu konu özetle, «Geçmiş tarihimizin talanı ve milli servetlerimizin yaban ellere gitmesidir».

Eski eser kaçakçılığı, alınan tedbirlere, baş vurulan bütün çarelere rağmen halâ devam etmekte ve bunun da bir türlü önüne geçilememektedir. Şimdilik bunun nedenlerini bir tarafa bırakarak, yüzyıllar boyunca yurdumuzdan kaçırılan eski eserlerin geri getirilip getirilemeyeceği meselesine bir göz atalım;

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yurdumuzdan eski eser kaçırılmıştır. Kaçırılma, 1906 yılına kadar Padişahların İhsan-ı şahaneleriyle, 1966 yılından sonra da gizli yollarla olmuştur. 1906 yılı, yurdumuzdaki eski eserlerin gelecekleri yönünden dönüm noktası olan bir tarihtir. Bu tarihte, Osman Hamdi Bey «Eski Eserler Yönetmeliğini» çıkarmış ve o güne kadar olan her türlü kaçakçılık ve başı bozuk eski eser düzeninin önüne bir dereceye kadar geçilebilmiştir. Aynı yıllarda Halil Edhem Bey gibi kıymetli bir diğer müzecinin de bu uğurda gayret sarfettiğini görmekteyiz.

1906 yılı öncesi yurdumuzdan eser kaçırılan milletler ve kaçırıldıkları eserler kısaca şunlardır:

Almanlar: Bergama, Zincirli ve Asur eserleri,

Eski eser kaçakçılığının büyük merkezlerinden biri olan İtalya'dan Amerikalılar Rafael'in bir eserini kaçırmışlar. Eser, Boston Müzesinde teşhir edilir. İtalyan Hükûmeti kaçırılan eserin iadesi hususunda teşebbüse geçer. Bir süre uğraşır, neticede geri alırlar. İtalyanların yaptıklarını biz de yapabiliriz. Üstelik onlardan hem daha avantajlı, hem de daha şanslıyız.

Avusturyalılar: Efes eserleri,

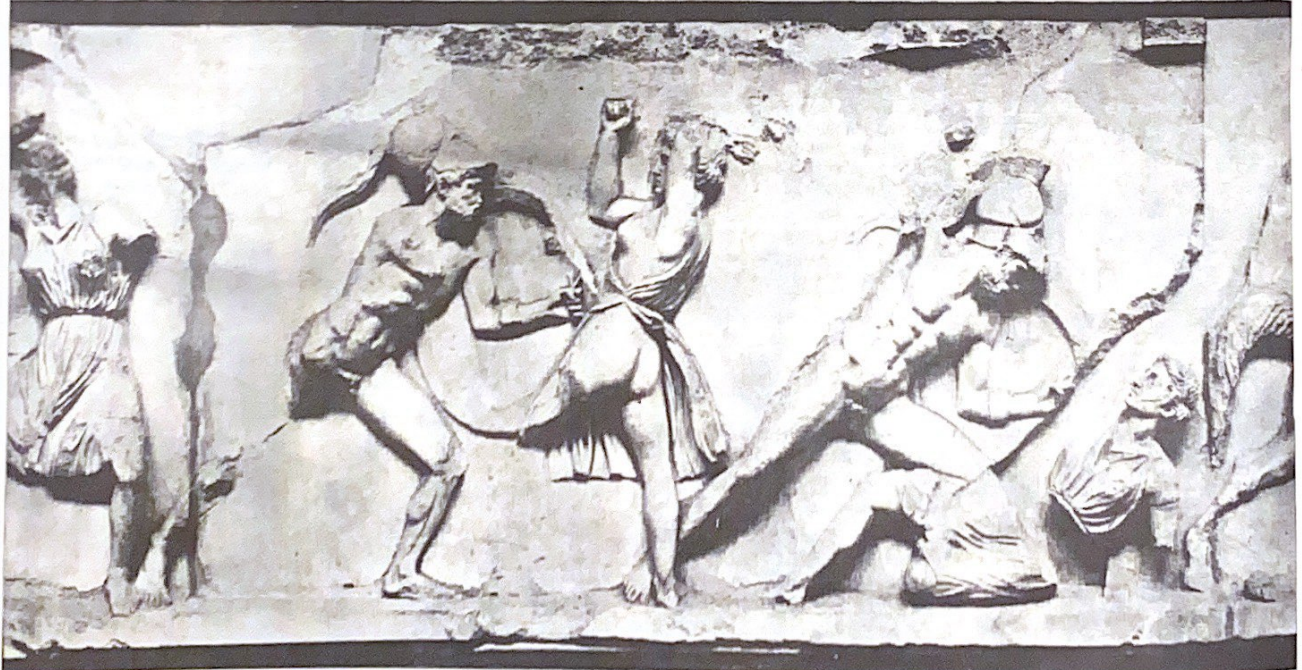
Fransızlar: Milo Venus'ü, Samotrace Nike'si, Myrina pişmiş toprak eserleri,

İngilizler: Knidos ve Halikarnassos eserleri,

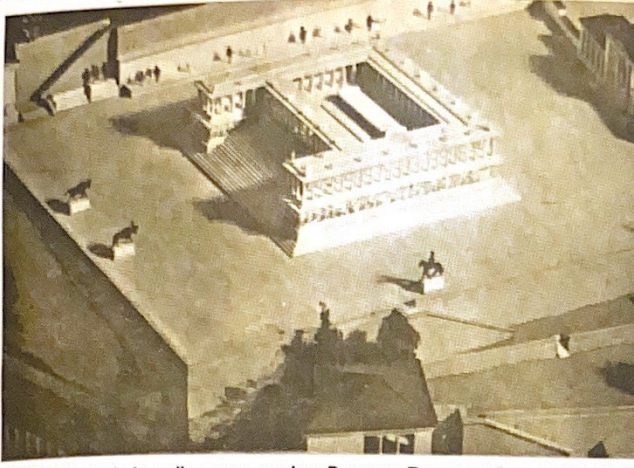
Osmanlı İmparatorluğunun son yıllarında gidenler için kaçırıldığı gün-

lerde ve olayları takip eden yıllarda hiç bir işlem yapılmamıştır.

Yurdumuzdaki eski eserlerle ilgili her türlü işin aşağı yukarı bir şekle bağlandığı 1906 yılı sonrası ise, bazı yenilikler ve sevindirici hareketler görülür. Örneğin; II. Meşrutiyetin ilânından sonra Halil Edhem Bey, kendisine kazı izni için gelen Avusturyalılar yurdumuzdan kaçırıldıkları eserleri iade etmedikçe kazı izni verilmeyeceğini söylemiş ve Avusturyalılar da Efes'de tekrar kazı yapabilmek için göturdüklerinin büyük bir kısmını iade etmek zorunda kalmışlardır. Bu bizim açımızdan olumlu ve başarılı bir harekettir. Yine 1910-1914 yılları arasında Salihî'nin Sart harabelerinde kazı yapan Amerikalılar, I. Dünya Harbinin patlak vermesinden istifade ederek, buldukları eserleri Amerika'ya kaçırmışlar fakat olayı takip eden yıllarda Halil Edhem Beyin üstün gayreti ve takibiyle göturdüklerini iade etmekten başka çare bulamamışlardır. İşte, sizlere olumlu iki örnek. Fakat bu iki örnek bir adamın şahsi gayretinden öteye gitmeyen bir harekettir. Ayrıca kaçırılan binlerce eserin içinde sadece geri getirilebilen iki gruptur. En üzücüsü, en yakın ha-

Bodrum Anıtının parçalarından biri - British Museum.

Bugün yerinde yellere esen meşhur Bergama Zeus sunağı.

reketin günümüzden 50 yıl önce yapılmış olmasıdır. Fakat içinde bulunduğu devir ve şartlar düşünüldüğünde Halil Edhem Beyin yaptığı işlerin büyüklüğü bir kere daha ortaya çıkar.

Gönül ister ki, yurdumuzdan kaçırılan eski eserlerin hemen hepsi böyle geri alsın. Bunun yolu ve çaresi yok mu? Herşeyin çaresi olduğu gibi bunun da var tabii. Önümüzde bir de Akdeniz Dünyasındaki ülkelerden birinden alacağımız yeni ve başarılı bir örnek de bulunmaktadır. Eski eser kaçakçılığının büyük merkezlerinden biri olan İtalya'dan Amerikalılar Rafael'in bir eserini kaçırdılar. Eser, Boston Müzesinde teşhir edilir. İtalyan Hükümeti kaçıran eserin iadesi hususunda teşebbüse geçer. Bir süre uğraşır, neticede geri alırlar.

İtalyanların yaptıklarını biz de yapabiliriz. Üstelik onlardan hem daha avantajlı hem de daha şanslıyız. Çünkü, yurdumuzdan eski eser kaçırılan milletlere mensup heyetler eskiden olduğu gibi bugün de Anadolu'nun çeşitli yerlerinde arkeolojik kazılar yapmaktadırlar. Geçmiş tarihimize Halil Edhem Beyin giriş-

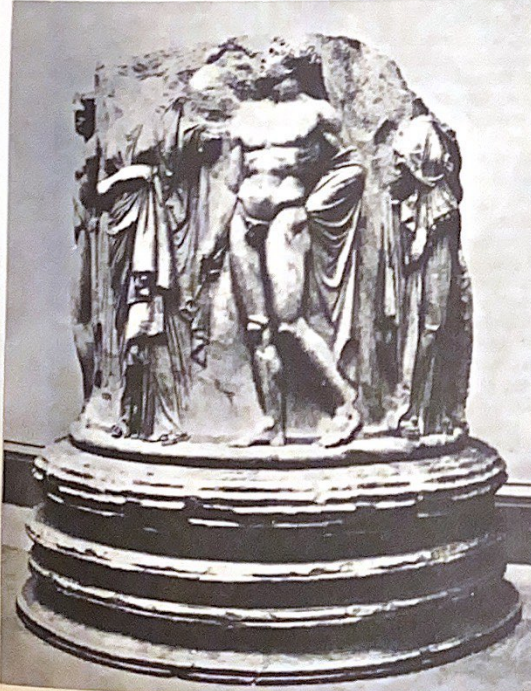
tiği ve olumlu netice aldığı iki örnek de önümüzde durmaktadır. Hem de Meşrutiyet ve Padişahlık devirleri ile Kurtuluş Savaşı yıllarında kazanılmış iki örnek...

Günümüz Türkiye'sinde Halil Edhem Beyin yaptığını tekrar etmek kanaatimce yeterlidir. Örneğin; 1973 kazı sezonu izni için müracaatta bulunacak Almanlara Bergama Zev sunağını, Fransızlara Myrina pişmiş toprak eserlerini, İngilizlere Knidos ve Halikarnassos eserlerini ve Amerikalılara da Boston Kraliyet eserlerini iade etmedikçe kazı izni verilmeyeceğini söylemek kâfi gelecektir, sanırım.

Bu teklif karşısında onlar için sadece iki yol vardır.

Birincisi; şimdiye kadar götürdükleri ile yetinip bir daha Anadolu'da arkeolojik araştırma yapmamak, ikincisi; götürdüklerini iade edip arkeolojik çalışmalarına devam edebilmek.

Eskiden denenmiş ve olumlu meyvası alınmış bu yol günümüzde de denendiği takdirde yine iyi netice verecektir. Bir kere denemeye hiç bir kaybımız olmayacağı gibi sonunda istenileni elde edeceğimize de şimdiden muhakkak gözü ile bakabiliriz.

Efes Artemis tapınağının sütun kabartmalarından biri (British Museum)

ÇOCUKLARIMIZ

ÇOCUĞUN DÜNYASINDA OYUNCAK

Çocuk oyununun dikkate alınışı, günümüzdeki psikoloji ve pedagoji anlayışına göre değişmiştir. Bu artık değersiz, hafif, yararsız, olsa da olur olmasa da olur, diye küçümse-nemek bir konu olmaktan çıkmıştır. Bugün oyun çocuk dünyasında ciddi bir konu sayılmakta ve derin bir anlam taşımaktadır. Ve daha ilk aylardan başlayarak her zaman için pek geçerli bir görevi bulunduğuna inanılmıştır.

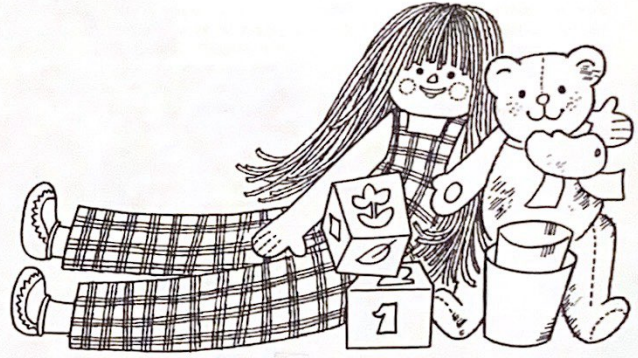
Oyuncağın en önemli görevlerinden biri, bebeklere şu veya bu oyuncu-ğın kullanırken etrafını çevreleyen gerçeği tanıma imkânını sağlaması ve yine bu yolda doğmakta olan ki-şiliğini ortaya koymaktaki yardımıdır.

Bütün bir gün süresince oyuncak çocuğun iç dünyasından en önemli bir unsur olduğundan çocukları o-yuncaklarından uzaklaştırmak veya

mahrum bırakmak en hatalı davranış olacaktır.

Çocuk, tahta küpleri, içiçe geçen bardakları ile orantı ve cisim kavramını, el hareketlerini ve hayal gücünü geliştirmesine yarayan bu günlük egzersizlerini ancak oyuncaklar sayesinde yapabilecektir. Ayısı ve bebekleri ile de koruma ve şefkat ihtiyacını giderecektir. Hareket etme olanağına sahip bir oyuncak da çocuğun zekâsını bu hareket olanağını veren sebebi araştırmaya zorlayacaktır. Her oyuncak ayrıca çocuğa kendiliğinden bir takım o-yunlar yaratma kabiliyetini vereceği gibi kendi kendini meşgul etme hassasını da bağışlayacaktır.

Ve bütün bunlar onun küçücük dünyasında akıl ve duyguların gelişiminde en önemli rolü oynayacaktır...

CEMİYET YAŞANTIMIZ

HEDİYE GÖTÜRÜKEN...

Dinlenmek ve hoş vakit geçirmek üzere hafta sonu tatilinde bir dostunuzun evine mi davetlisiniz? Kararlaştırılan saatte gidiniz. Yalnız hiçbir zaman eliniz boş olmasın. Bu ilk gidişiniz ise, fazla önemli olmayan, ikinci kez ise daha önemli ve bu küçük tatilin size vereceği mutlulukla orantılı bir hediye olmalıdır. Gideceğiniz yer bir tatil evi ise, sayacaklarımızın hepsi hoş gidecek şeyler olacaktır. Bu, kendi elinizle

hazırladığınız ve misafirlerinizin pek hoşlandıkları bir tatil veya kurabiye olabilir. Bir seyahat sırasında satın almış olduğunuz bölgesel bir eşya, ev sahibinin sevdiğini bildiğiniz bir içki, orijinal bir ambalaj içinde çikolata veya çörek de olabilir. Hoşa gitmeyecek hediyeler götürmekten sakınmanızı bilhassa tavsiye edeceğiz. Bunlar, lüks, pahalı ve yararsız eşyalardır. Şahsi eşyalar da aynı şekilde makbule geçmeyecektir. Bunları düşünmekte bilhassa fayda vardır...

ESKİ ŞEMSIYELER

Üstünde ufak tefek delikleri ve eriyip yırtılmış yerleri olan biraz eski bir şemsiyeniz mi var? Onu pek moda olan yeni bir şemsiye haline getirmeniz işten bile değildir. Renkli bir plâstik kumaş alıp bundan yıldız, çiçek, kalp gibi şekiller kesiniz ve çok kuvvetli bir yapıştırıcı ile deliklerin üzerine ve daha birkaç yere yapıştırınız. O eski ve yırtık şemsiyeniz yepyeni ve son derece cazip bir hal alacaktır.

